

Јелица Кисо

ЕНКЛАВИЧНО О „МЕХАНИЧКИМ МОНСТРУМИМА” СИНИШЕ ТУЦИЋА

Синиша Туцић, *Механички монструми*,
Енклава, Београд, 2020

Једна лепа црвено-зеленкасто-наранџаста књига је поштом стигла у моје метално сандуче. Реч је о Енклавином издању нове књиге песама, назива сигурног и тачног, *Механички монструми* новосадског добро-познатог и уваженог аутора Синише Туцића.

Када размислим, многе књиге слећу у моје отворено сандуче, претинац горуће поште, окорелих истинитих писама, поред палих наплатних рачуна и неукусних огласа; један мали профил би се из такве поште могао саставити о мојој породици и мени, поштанска биографија, призвана и увучена, сукцесивним читањима реципрочно остварена у писању дуж једног апстрактног, једнообразног и невидљивог настајања које би се могло видети на дну сазнајног инбокса.

Отварам простран бели коверат, стављам га на полицу како бих сачувала адресу, узимам књигу, вртим је, гледам, бацам своје кипеће очи свуда по њој, на клапни је Синишина фотографија и кратка биографија, читам посвету исписану хемијском оловком: Драгој Јелици, моје нове конструкције, марта 2021. године са потписом. Све се уклапа. У едицији која се зове „Стругање маште”, коју уређује Звонко Карановић, Синиша Туцић и његови *Механички монструми*, Енклава, Београд, 2020. године. На првој страници, уместо посвете или цитата, стоји

запис: „Од поређаних тегли на полицама направити збуњујући лавиринт.” „Умирити насиље.” „Што даље од света”, „што даље од свега”.

Када живите са дететом, онда морате бити добро организовани. Време је ваш савезник, те у том смислу морате бити одлучни, брзи и доследни. Имала сам сат времена за прво читање. Читам без паузе. Читам гласно, разговетно, понекад се враћам на стих, читам са разумевањем речи, уочавам јаке, јасне, упечатљиве слике, маркирам елементе слика и одвојених мањих целина, понекад речи, ухваћене у покрету приказивања живота, немоћи која проистиче из егзистенцијалне датости и крика којим аутор заплускује неминовност растућих мотива социјалне тематике, језички урањајући у природу свог побуњеног песничког језика, одашиљући мисаоне подстицаје и критичке осврте.

„Умрећу на улици”, „припадам нижем средњем сталежу”... „волим да циркам жестину по ђумезима”, „и за шанком разговарам с нимфоманкама”... „1995.”, „после велике колоне”, „у којој смо избегли”, „Много година пре пакла”... „можемо отићи из града”, „преко моста према истоку”, „У земљи где има сунца”, „у другачијем животу”...

Низ ’откинутих’ стихова на самом почетку збирке већ кроз неколико уводних песама, на овај начин, удружено, граде слике незадовољства, тескобе, зебње, осећање узнемирености, спремности да се напусти свет, отићи што даље, али где?, куда?, напустити полусумрачне, стварносне опсеге живота, тужне атмосфере и амбијенте, црне кадрове живота, раскринкане случајеве, несрећне кинеме или фонеме, згуснуте и нагомилане у тесном простору изнајмљене собе, уског предсобља, оскудних позиција у којима су јунаци заглибљени, недоречени и можда неупитани.

Али куда? Где?

„Школа за маштање тела” у форми датих правила води нас семантичком схватању тела као целовитог, тела као целине, чиме, дакако, аутор у својим песничким фрагментима, који се не би морали схватити као замена за целину или као разбијена целина, него као аутентична репетитивна форма недовршености, успева да поентира, успева да искаже идеал целине, кретања и маште. „Машта детерминише тело” је смислена естетичка визија целовитости, потпуности, која више није пуки фрагмент, сломљено огледалце, патрљак света, фронтле живота, него генерички преобликована идеја целине, до које аутор долази интуитивним искуством лирског прозаисте. Радећи у првом плану са моћним сликама стварности, отискујући непоновљивост њихових кретања како у животу, тако и на папиру, аутор подиже маглу и обелодањује кохерентно полазиште и сопствену перспективу, те достиже, коначно, уређену перцепцију, додирује „живот ствари” докучивим поетичким тумачењима.

„Оно што је заувек отпало” заправо никада није ни постојало; каже аутор, то је „непостојећа депонија идеја”, неисписана историја, псеу-

доисторија идеја у функцији једног глобалног преиспитивања, детерминисана антиутопијом, одређена казном, дакако, том снажном мером песимистичке јединице света; казна као искуство несклада, као нужна акробатика свакодневног живота, спуштена међу људе, смртнике, обичан свет, али и егзистенцијално освешћена, осветљена сунцем, небом, птицама, менталним и филозофским пространствима, чини снажан мотив песниковог интересовања.

„Највећа казна” није логорска бодљикава жица, него „замишљена линија”, „кабл од модема”, „регистар што мирише на прашину”, „конструкт”, „ексер”, медицински податак, датотека, структурирани скуп података потхрањен памћењем, и након престанка рада, скуп података ’ради’, опстаје, оперише, „наставља да живи”. Механизам не умире. Ако и умре, чини се, умреће и човек. „Сваки рад на телу”, „покретао је невидљиви механизам казне”, каже аутор, схватајући, очигледно, терор „политичке коректности”, тоталитаритет „механичког монструма”, чудовишта које није лишено људских карактеристика; лирски глас није овде изопштеник, нити усамљеник, он не тоне, он не омекшава ствари света; он, истина, припада сумраку, али изоштреног језика, у светлу јасне диоптрије и увећања разоткривених, квазихуманистичких и заводљивих понуда које прикривају најчешће опасне и штетне намере, проговарајући о неправди, о универзалном и отуђеном злу модерне цивилизације, о авети барокно мистфикованој и сугестивној, најзад о гротескном и мамутском цину-фантому у костиму савремене технике.

У кључној песми „Што даље од света, што даље од свега” не чуди центрарање мотива лабораторије, развијеног кроз безличне инфинитиве у слике лабораторијских тегли са раствором у којем почивају животиње, али и људи. Последњу строфу ове песме аутор је поставио као мото књиге, запис с почетка, те нас тако враћа замишљеним кругом или нотном елипсом на молбене речи, али и речи ужаса. Каже аутор: „Производи боје, звукове, укусе, додире и мирисе”, „ради самих боја, звукова, укуса и мириса”, остварити чисту, дестиловану уметност, сачувати је од заблуде времена и идилично коегзистирати у могућој песничкој доследности.

Али однос међу вредностима често није тако идиличан. У „Исповести једног лекара” схватамо колико је живот неизван, непоуздан, измешан, колико су развејане и неизоштрене дихтомије добра и зла, правде и неправде, кривице и казне; колико у међусобном прожимању копне и отупљују. Многим песмама се дихтомије и антиномије илустрјују, те њима шире опажајну и концептуалну позицију аутора, потврђујући став и утемељујући тачку гледишта.

„Када седне на клупу”, „човек гледа у небо”... „Птице...”, „лете изнад ножева”, „Гледају Аушвице, Гулаге”... „Сунце невино сија”, „небо је ве-

ковима розе, црвено, жуто, зелено, плаво...” Изнад „механичког монструма”, изнад сведржавног система, елефантијазиса отаџбине или бар онога што је од ње остало, јављају се небо и птице на њему, наизглед слободан простор или још боље простор слободе. А као једини излаз из застрашујуће метафорички остварене тамнице јесте подигнути поглед човека креатора међу осталима, који своју слободу брани управо поезијом и писањем.

Према програмској песми и називу књиге, очекивано, неба нема у збирци *Механички монструми*; из ’удаљене’ аористне перспективе аутор говори о механичкој срећи на екрану 21. века, о бићима инвестираних тела и ретушираних лица - који постају цивилизацијски носиоци свих земаљских мука у субјективној пројекцији, дакако, бивају персонификоване машине, реквизити света ужаса и њихови продужени одједи и резултати артистичких визија у савременој постиндустријској технолошкој и технократској клими прве половине 21. века.

Човек је немоћан, тврди аутор, он је тај који ће саградити шајку (ратни брод са оштрим гвозденим кљуном), као сопствену жртву, сам свој плен, сам ће себе разорити, сам ће себе одбацити као слепо црево, appendix, као истрошен црв(уљак), нужно учествујући у монструмској творевини, те бива, тужно и несрећно, део ње. Зато се чини да је поглед ка небу заправо једини могући спас, можда, једини излаз из „механичког монструма”; фантомизација света нема удела у наизглед једноставном решењу подигнутог погледа.

Последњи редови књиге одговарају на питање где и куда; истина, питање је горостасно, неодгонетљиво, сфингично, куда након напуштања света; дијалектичком когницијом аутор поентира одлуком како „треба почети све испочетка” ипак, упркос репресији разорног чудовишта окованог у гвожђе и друге сурогате техничке цивилизације, кренути изнова и дакако писати.